

MAANDBERIGTEN,

VOORGELEZEN

IN DE

MAANDELIJKSCHE BEDESTONDEN

VAN HET

Nederlandsche Zendelinggenootschap,

betrekkelijk de uitbreiding van het CHRISTENDOM, bijzonder onder de

HEIDENEN,

VOOR HET JAAR 1876. — 79

(78^{ste} Jaargang.)

TE ROTTERDAM, BIJ

M. WYT & ZONEN,

Drukkers van het Nederlandsche Zendelinggenootschap.

Gedrukt voor rekening van het Genootschap.

MAANDBERIGT

VAN HET

Nederlandsche Zendelinggenootschap.

(78^{ste} Jaargang.)

INHOUD.

HOOFDARTIKEL: *Timor en Savoe.* — VERSCHIEDENHEDEN: *Ter behartiging.* —
*Lijst van Giften en Legaten.***Timor en Savoe.**

Bij de vele en groote moeielijkheden, waarmede de zending in het algemeen en ons genootschap in het bijzonder te worstelen heeft, is het eene bemoedigende gedachte, dat het lang geleden uitgestrooide zaad des evangelies zelfs op zulke akkers nog vruchten blijkt te dragen, welke door de zendingen moesten verlaten worden. Zoo was het op de Zuid-Wester-eilanden, waar de kleine gemeenten, na het heengaan der zendelingen, gedurende twintig jaren zich staande hielden, ja uitbreidden en zelfs voordeelig werkten op de heidensche bevolking. En ook op Timor bleek de arbeid, reeds voor 50 jaren door den zending LE BRUIJN, en later door DONSELAAR verricht, niet vruchteloos geweest te zijn, op zulke plaatsen, die jaren lang van de geregelde werkzaamheid eens zendelings verstoken waren.

Gelijk in het Maandbericht N^o. 3 dezes jaars werd medegedeeld, was onze zending TEFFER in October 1875 van *Amarassi* op Timor, waar hij ter herstelling zijner gezondheid gedurende eenigen tijd had vertoefd, op zijne standplaats, het eiland Savoe, teruggekeerd. Vandaar meldt hij ons, onder dagteekening van den 1^{sten} December 1875, een en ander omtrent zijne werkzaamheid te *Amarassi*. Dáár was vroeger even als op Savoe de eerste Radjah door DONSELAAR tot het christendom gebracht en werden nu door TEFFER honderd en dertig heidenen gedoopt. Gaarne erkent de laatste, dat de harten reeds door

den arbeid van LE BRUIJN en DONSELAAR ten goede bewerkt waren. Van eerstgenoemden vond TEPPER te *Amarassi* nog een' leerling, aangaande wien hij ons het volgende verhaalt:

„De man is reeds oud, maar zijne herinneringen aan LE BRUIJN zijn zoo levendig, dat het een lust is den ouden man over den ijver, de liefde, de trouw en volharding van zijnen meester te hooren spreken. Tijdens een' oorlog met *Amonoebong*, zoo verhaalde JONAS, was de zendeling LE BRUIJN de man, die geheel alleen, zonder eenig gevolg, door de vijandelijke legers heen en weder ging om den vrede te bewerken. Waar de zendeling LE BRUIJN vernachtte, dit wist niemand. JONAS vermoedt, dat hij bij 't vallen van den avond, onder een' boom zich ter ruste nederlegde. Het onverschrokken gedrag van den moedigen zendeling LE BRUIJN had over 't algemeen den toenmaligen bewoners van *Amarassi* eerbied en bewondering voor het christendom ingeboezemd, want zooveel moed had men bij geen' heiden, zelfs niet bij den dappersten voorvechter, ooit kunnen waarnemen. De God, die den zendeling zooveel moed en kracht schonk, om geheel alleen en ongewapend door de opgewonden vijandelijke legers heen en weder te gaan, moest volgens hun oordeel de Allerhoogste God zijn. En nu, na ongeveer vijftig jaren, begint zich *Amarassi* te buigen voor den Allerhoogste, den God en Vader van onzen Heer JEZUS CHRISTUS. Of JONAS zelf veel heeft medegewerkt? Wat zal ik daarvan zeggen? Hij werd het hoofd van een geheel heidensch gezin. Maar hij stond ook nog steeds geheel alleen. Hij huwde eene heidensche vrouw van het land. Die vrouw leerde door hem het christendom kennen, zooals JONAS het haar kon doen kennen. Zij ware gedoopt geworden, indien niet de dood haar van de zijde haars echtgenoots had weggerukt. Een zijner kinderen, ABRAHAM, was reeds door Br. DONSELAAR op Savoe gedoopt, maar de overige kinderen en aangehuwde kinderen waren nog heidenen. Hij zelf las getrouw in den Bijbel, hetgeen mij bleek uit de vele en juiste aantekeningen, die ik in zijn' ouden bijbel vond. Die aantekeningen droegen het kenmerk, dat hij bij den zendeling LE BRUIJN zeer goed onderwijs heeft genoten en dat hij van

dat goede onderwijs het voordeel heeft getrokken, dat hij zich vijftig jaren heeft kunnen staande houden onder enkel heidenen. Dat hij Timorees is gebleven in zijn doen en laten, met betrekking tot zijne huiselijke inrichting, laat zich gemakkelijk denken, en dat het er somwijlen wel wat aartsvaderlijk in 't gezin van JONAS toeging, wie zal daarom over JONAS den staf breken? Moge hij ten slotte veel hebben gedaan en toegelaten, dat meer met oud-testamentische, dan met evangelische denkbeelden strookt, thans heeft hij zijn best gedaan om zijn gezin, zooveel mogelijk in te richten, naar den eisch van het zaligmakend Evangelie."

Opmerking verdient wat onze broeder schrijft over de te groote beschroomdheid om heidenen door den doop in de gemeente op te nemen, wanneer zij nog niet genoeg weten. Hij doopt allen die belijden, dat zij met het heidendom willen breken en de knie willen buigen in den naam van JEZUS, den Zaligmaker der wereld. Hij doet dit vooral met het oog op het gevaar, dat velen anders eene prooi van het Mohammedanisme zullen worden, en wenscht natuurlijk aan de gedoopten zooveel mogelijk de hand te houden. In dezen volgt hij de handelwijze van den voormaligen zendeling JOZEF KAM, aangaande wien hij schrijft:

"'t Valt gemakkelijk om veel op den arbeid van den Apostel der Molukken aan te merken, maar ik zag, gedurende de twintig jaren, die ik onder allerlei soort inlanders doorbracht, nog nooit iemand, die het werk van den zendeling JOZEF KAM heeft kunnen verbeteren. De beschuldiging, dat door zijne wijze van doen, veel naamchristendom ontstond, verliest alle kracht, wanneer men van meer nabij leert kennen de bekeerlingen, van welken zendeling ook. Indische christenen kan men niet meten met den maatstaf, waarmede men europeesche christenen meet. Bovendien leidt de onbekendheid met de indische of inlandesche christenen tot eene geheel onjuiste beoordeeling. Wie van al de rapporteurs over inlandesche christenen had liefde genoeg voor het christendom, om in zijn oordeel onpartijdig te kunnen zijn? En wie der rapporteurs verkeerde lang genoeg onder hen, om hen met eenige juistheid

te kunnen beoordeelen, en om het vele goede te kunnen waardeeren, dat ook onder hen, niet zelden, gevonden wordt? Men vergelijkte slechts inlandsche christenen, met inlandsche heidenen, en dan eerst zal men op den weg zijn om een eerlijk oordeel te kunnen vellen over allerlei soort van inlandsche christenen."

Als eene proeve, hoe onze zendeling te *Amarassi* heidenen voor het Christendom trachtte te winnen, strekke het volgende.

Hij was uitgenoodigd om eene toespraak te houden aan het graf van een' bloedverwant van den heidenschen Radja, TENINTEH.

"Ik was min op mijn gemak, zoo schrijft hij, toen ik er toe werd uitgenoodigd. . . . Eene christelijke toespraak, aan 't graf van een heiden! 't Wilde er bij mij eerst niet zoo heel gemakkelijk in. Ik kende den doode niet; ik had niet eens gehoord welk soort van heiden hij was. . . . "Maar wat gaat u dat aan!" zoo sprak op eens eene stem daar binnen in mij. "Kunt gij, die geroepen en gezonden zijt, om aan heidenen den Christus Gods te verkondigen, dan niet tot de levende heidenen, die in grooten getale rondom het graf zullen staan, spreken van JEZUS CHRISTUS en dien gekruist, wiens dierbaar bloed ook voor hen, ter verzoening, heeft gevloeid? Schaamt gij u dan niet voor Hem, die met doornen gekroond en stervende aan 't kruis, u ook heden toeroept: *dat deed ik voor u, wat doet gij voor mij?*" "Heer JEZUS! erbarm u mijner. Geef mij te spreken, u tot eer." Zoo antwoordde ik met schaamte en berouw. Spreek over: "den wensch aller heidenen", en verkondig aan 't graf, "dat God heeft gezworen, geen lust te hebben aan den dood des goddeloozen, maar daarin, dat hij zich bekeere en leve" dus sprak de bekende stem daar binnen. Het woord des heiligen Apostels: "wee mij, indien ik het Evangelie niet verkondig" maakte aan alle bedenking van mijne zijde een einde, en, het graf naderende, sprak ik over de woorden: "zij zullen komen tot den wensch aller heidenen" het volgende:

"Reisgenooten naar de eeuwigheid!

"Uitgenoodigd om te spreken aan 't graf van een uwer en tevens mijner reisgenooten naar de eeuwigheid, spreek ik u thans gaarne van de hope des Christens, die uit den aard der

zaak ook uwe hope kan zijn, ja! eenmaal zeker worden zal; want wij christenen zijn er van overtuigd, dat onze Heer en Heiland is: „de wensch aller heidenen.” De hoofddachte van ons christelijk geloof is, dat ook gijlieden allen eenmaal de knie zult leeren buigen, 't zij willens of onwillens, voor den geheel eenigen God, en hem zult belijden te zijn, de God en Vader van onzen Heer JESUS CHRISTUS, dien wij christenen vereeren, dienen en liefhebben, als den Zaligmaker der wereld, dus ook, van de bewoners van *Amarassi*! Het bevel van onzen Heer JESUS is aan zijne gemeente zoo heilig, dat die gemeente geene opofferingen, van welken aard ook, te groot acht, noch eenige moeite ontziet, om aan zijn gebod: „gaat dan henen, onderwijst al de volkeren, dezelve doopende in den naam des Vaders, en des Zoons en des Heiligen Geestes” te voldoen. Dat u het wereldlijk bestuur in den loop der eeuwen nog nooit van deze dingen sprak, komt enkel omdat de verkondiging van Gods liefde in CHRISTUS het werk is der gemeente van CHRISTUS, dat is, van allen die, even als hun Heer, belangstellen in 't lot van ongelukkigen, van allen, die trachten der blinden oogen te openen, en anderen wenschen te brengen tot het heil – het geluk – dat zij zelve mogen smaken, boven de volken, die het Christendom nog niet kennen of belijden.”

„Ik was er getuige van, hoe gijlieden, op uwe wijze, uwe dooden eert en liefhebt, en hun geluk u ter harte gaat. Het „goede reis!” Behouden aankomst, in eene goede plaats! – in de „Sonof van Oesinenoh” het paleis van den Heer des Hemels – weerklonk uit uw aller mond: 't deed mij goed, dit alzoo te vernemen, ja! 't doet mij hopen, dat gij allen, na beter te zijn ingelicht, zult vragen naar dien God, dien gij thans nog niet – of hoogst gebrekkig kent, maar naar wien uw harte, door alle heidensche duisternis heen, steeds zoekende is, en wien gijlieden ook eenmaal zeker vinden zult.”

„Wij christenen weten het, dat onze, dat is dus ook der heidenen God, heeft gezworen: „Ik heb geen lust in den

dood des goddeloozen, maar daarin, dat de goddelooze zich bekeere van zijnen weg en leve." Ook spreekt God verder tot ons, die christenen zijn, maar ook tot u, die nog heidenen zijt: „Ik heb gezworen bij mij zelve; dat alle knie mij zal gebogen worden en alle tong mij zal belijden." En op grond hiervan, hebben wij christenen de zekere hope, dat wij eenmaal in vereeniging met reeds gestorvenen, ook met thans nog levende heidenen, voor God eerbiedig zullen nederknielen, Hem zullen belijden als den Almachtigen Schepper van Hemel en aarde, de geheel eenige bron van alle licht, leven en zaligheid. Hem zult ook gijlieden, in vereeniging met de christenen, loven en prijzen, dankzeggen en eeren, omdat Hij in zijne onbegrensde zondaarsliefde, door JEZUS CHRISTUS „in de bedeeeling van de volheid der tijden, alles weder tot één wil vergaderen, beide dat in den Hemel is en dat op aarde is," de reeds gezaligden en hen, die nog gezaligd kunnen en zullen worden. Wij christenen bidden steeds, ook voor u, die heidenen zijt, dat eens alle knie zich zal buigen dergenen, die in den hemel, en die op de aarde, en die onder de aarde zijn; en dat de tijd weldra kome, dat alle tong zal belijden, dat JEZUS CHRISTUS de Heere is, tot heerlijkheid Gods des Vaders. Dat wij het allen gewillig mogen doen, zij ons aller, ons eeuwig deel. Amen."

„Na het zingen van een toepasselijk lied sloten wij met knielend bij het graf te bidden, dat er velen mochten gevonden worden, ook van de omstanders bij 't graf, die de knie gewillig zouden buigen en wier tong met vreugde zou willen belijden, dat JEZUS is de zaligmaker van zondaren."

„Daarna gingen wij weder huiswaarts. Dáár bood het opperhoofd, genaamd Radja TENINTEH, mij zijne hand, zeggende: „thans is mijn hart verbroken. Ik moet nog heden de zaak van het heidendom laten varen en mij werpen in de armen van den Heere JEZUS en zijn bevel gehoorzamen.""

Tengevolge dezer heugelijke gebeurtenis bevinden zich thans bij TEPFER op Savoe, een zwager van Radja TENINSEH, een zoon van JONAS en een kleinzoon van Radja AOERA TIRON,

ten einde tot hulpzendingen te worden opgeleid. Oorspronkelijk zou dit slechts geschied zijn met den eerstgenoemde, maar later verklaarden ook de beide anderen er zich toe bereid. Ook deze toekomstige inlandsche evangeliëpredikers stelt TEFFER onder de meer bijzondere hoede van den Heer der gemeente, vertrouwende, dat de gebeden, die alom worden opgezonden tot den Hoorder der gebeden, inderdaad ten goede komen aan pas bekeerde heidenen.

„Ik geloof aan de gemeenschap der heiligen,” zoo schrijft onze broeder. „Ik geloof aan de verhooring hunner gebeden en daarom ga ik gemoedigd voort, het evangeliënet uitwerpende, allerlei heidenen daarin verzamelende en de uitlezing vertrouwende aan den Heer.”

Omtrent zijne werkzaamheid op Savoe (1) deelt TEFFER ons o.a. twee verblijdende bijzonderheden mede: de stichting n.l. der tweede kerk op het genoemde eiland en de viering van het derde jaar of kerstfeest.

„Met genoegen,” zoo schrijft TEFFER „maak ik thans gewag van het bouwen eener tweede christenkerk op het eiland Savoe. Ja! ik zelf ben gevoelig getroffen over den voortgang van het werk der zending op het voor heen zoo ongelukkige Savoe. Inderdaad! ook *Mesara* is reeds in 't bezit van een lief en net kerkgebouw, dat in fraaiheid de kerk te *Liaai*, voor Savoëezen reeds een kunststuk op bouwkundig gebied, nog overtreft. Gedeeltelijk van steen opgetrokken en staande op een' heuvel, biedt het kerkje een vriendelijk schouwspel aan. Het benedenste gedeelte is keurig gewit, en voor het overige is het proper afgewerkt en prijkt met netjes uitgesneden en van boven afgeronde vensters, terwijl het van twee houten deuren is voorzien, waarvan het ijzerwerk op *Mesara* zelf, volgens model door mij verstrekt, is vervaardigd. De bewoners van *Mesara* gelooven nauwelijks het geen hunne oogen zien, en zij begrijpen bijna niet, dat dit kerkgebouw het werk is hunner eigene handen. Dank zij hem,

(1) Zie over Savoe Mededeelingen van wege het Nederl. zendingenootschap, negentiende Deel, 3de stuk bl. 205 vvg. en Maandberigt 1876 n°. 6.

die sprak: „voorwaar, voorwaar zeg ik u lieden, die in mij geloofd, de werken die ik doe, zal hij ook doen, en zal meer doen dan deze, want ik ga henen tot mijnen Vader.”

„Het berigt kwam te *Seba* dat de kerk te *Mesara* klaar was, en de uitnoodiging om deze kerk te wijden tot het doel, waartoe ze was opgericht, werd weldra aan allen bekend. Wat zullen wij doen? Zoo vroegen sommigen. Zullen wij doen, zoo als wij te *Liaai* deden? Wat dunkt de Toewan pandita? Ik meende, dat men zich al bij uitstek goed had gehouden bij de inwijding van de kerk te *Liaai*. Ook was ik van oordeel, dat men te *Mesara* minder armelijk in kleeding is, en niet zoo uitgehongerd. Ook vooronderstelde ik, dat velen der vorige gevers, niet meer zouden te geven hebben. 't Is waar, zeide men, maar ach! op *Mesara* zijn er toch ook nog al, die niet hebben, en die geleende kleeren dragen bij de komst van den pandita. Wij weten dat beter, u kunt dat zóó niet weten. Nu zeide ik: „hoort eens vrienden! ik ben dubbel tevreden over 't geen gij deedt te *Liaai*; ik mag, ik wil u niet aanmoedigen, om te *Mesara* hetzelfde te doen, maar ik wil u nog minder verbieden, om weldadig te zijn. Geeft de Heer het in uw harte, om ook voor *Mesara* iets te doen, doet dan hetgeen uwe hand, ook ditmaal, zal vinden om te doen. En ziet! de geest des Heeren getuigde, ook ditmaal, dat hetgeen men den Heer zou wenschen te doen, men dat thans zeer geschikt kon doen aan de minsten onder de broeders, en weldoende en zegenende werd *Seba* te *Mesara* vertegenwoordigd.”

„Dinsdag 14 December 1875, was de dag, waarop de kerkwijding te *Mesara* op Savoe plaats had. De deelneming was algemeen. Wie slechts kon, was van *Seba* naar *Mesara* gegaan, en niet met ledige handen. Ook ditmaal konden allen, die er werkelijk behoefte aan hadden, worden bedacht. Niet minder dan twee en veertig kleedingstukken werden verdeeld, en de Radja van *Mesara* had allen ter maaltijd genoodigd, niet slechts één dag, maar zelfs twee volle dagen. Christenen en heideneu werden begiftigd, en ieder, die slechts eene handreiking ten nutte van het kerkje had gedaan, deed zich

nu twee volle dagen te goed aan een' wel voorzienen disch. De heidenen aten op hunne wijze, neerhurkende op den grond, en de christenen zaten om beurten aan, om eene daartoe aangerichte tafel. Bij gelegenheid dezer kerkwijding werd aan een en zeventig personen de H. Doop toegediend, en zes paren werden kerkelijk ingezegend. Velen bereiden zich nog voor den H. Doop, die bij later bezoek, aan hen kan worden toegediend. De gang van zaken op Savoe is zeker beschamend voor dezulken, die nog van oordeel kunnen zijn, dat de invloed der regeeringen gezegend werkt op volken, ook zonder tusschenkomst van het Evangelie. De eeuwenlange kennismaking met onze Nederlandsch-indische Regeering – buiten het Evangelie om – liet de Savoenezen nog in den meest barbaarschen toestand."

„Behalve van het tweede kerkgebouw heb ik nog gewag te maken van het derde jaar of kerstfeest op Savoe. Het kerstfeest werd voor den Savoenees een recht vreugdefeest voor oud en jong. Allen verlangen er naar. Is 't enkel om den kerstboom? Ik geloof het niet."

„Immers dit jaar wist men, dat er alleen voor de schoolkinderen een kerstboom zou zijn. De gemeente heeft zich reeds te ver uitgebreid, dan dat wij, zonder ontvangst onzer bestellingen, in de behoeften van allen zouden kunnen voorzien. Te *Seba* alleen telt de gemeente reeds bijna negenhonderd zielen, en, al wilden wij ons bij de meest nooddruftigen bepalen, het zou ons met den besten wil onmogelijk zijn, ieder wat van den boom te geven. Daar wij onze goederen niet ontvingen, moesten wij wel op iets anders bedacht zijn. Een groot en vet varken maakte aan al ons peinzen over het Kerstfeest een einde. Ja! eene algemeene uitnoodiging op smakelijk brood met een goed stuk wel toebereid varkensvleesch, ons dacht, dit zou aan de kerstfeestvierders welkom zijn. Wij hadden het goed geraden. „Lest heugt best" zegt men wel eens, maar allen vonden, „dat ze wonder wel waren onthaald; dat het genuttigde overheerlijk smaakte." Een boterham met spek! zeggen wellicht sommigen! hoe is 't mogelijk? en toch wij zelven en onze drie kinderen smulden mede, alsof

we geboren Savoenezen waren. Op Savoe zou fijntongigheid weinig baten, en aan de maag slechten dienst doen. Waar men blijde is, dat men het allernoodigste heeft, men moge er van denken wat men wil, dáár smaakt, ook na de kerstpreek, een boterham met spek; onbegrijpelijk lekker. De aangezichten blonken ook van vreugde over den geïmproviseerden kerstmaaltijd. „Wat zijn wij toch gelukkig op Savoe, sprak ons oudste jongetje; op Batavia aten wij nooit brood met spek. Dat is wáár ook, herhaalde de tweede en de derde vroeg, of er nog meer brood en nog meer spek was. Wellicht vinden sommigen het wel wat heel erg, om een heel varken bij wijze van iets bij de koffie, wanneer men uit de voormiddagkerk te huis komt, op te peuzelen. Maar denzulken moet ik nog onder de aandacht brengen, dat de Savoe-varkens op verre na niet zoo groot zijn, als onze hollandsche varkens en wanneer dan ongeveer driehonderd grage magen zich ook maar een weinig te goed zullen doen, dan ziet men nog wel eens links en rechts, of er niet nog een restantje is. En wie zal het aan de stumpers ten kwade duiden? Feestvieren met ledige maag, 't is niet gemakkelijk. En eene stichtelijke toespraak honden, en aan 't einde daarvan zeggen: „nu, lieve broeders en zusters! ik weet zeer wel, dat gij nagenoeg allen met ledige magen ter kerk kwaamt, ik hoop, dat u de preek zoo zal hebben gesterkt, dat het u is, als of gij volop uw genoeg en hebt gegeten.”” Neen! neen! zoo zeide ook de Heiland der wereld niet, na 't eindigen van zijn onvergelykelijk onderwijs. Van Hem lezen wij: Hij zag de schare; Hij werd met innerlijke ontferming bewogen; Hij genas de kranken onder hen, en den hongerigen deelde hij brood en visch mede en dat alles in eene woeste, armelijke plaats. En zou dan de Savoe-woestijn, het armelijke Savoe, den dienaar niet aanklagen, die de menigte op zoo grooten feestdag ledig van zich liet gaan, zoo lang hij zelf nog had te beschikken over vleesch en brood? Maar hoeveel brooden hadt gij dan wel noodig? Er was bij tijds voor gezorgd. Drie dagen vóór het feest was al wat brood bakken kon, aan dien arbeid gegaan, en wèl met zulken goeden uitslag, bij de hoogst ge-

brekkige middelen, dat geen enkel brood mislukte, en wij inderdaad nog overhielden, nadat allen, mannen, vrouwen en kinderen, naar eisch hadden genoten. Alzoo werd ook op Savoe bewaarheid: „Hij heeft de hongerige ziel met goed vervuld; den hongerigen geeft Hij brood, Hij richt de tafel aan in eene woestijn.” Dit alles zou vóór drie jaar, op de vraag: zou God dit ook voor de Savoeneezen, en voor Savoe zelf, kunnen doen? zeer zeker met een ongeloovig en spottend schouderophalen zijn beantwoord. En toch 't is reeds geschied.”

„De kerstboom was ook ditmaal zeer goed gevuld, maar enkel met leerboeken en fraaije prenten voor de schooljeugd, en geldelijke toelagen voor de goeroes, die allen, aan ontbering en opoffering, voor hun doen, behoorlijk hadden deelgenomen. Europeanen die aan allerlei versnaperingen gewoon zijn, redeneeren daarover nog weder anders dan inlanders. Op Savoe moeten zich ook de Ambonsche goeroes van zooveel spenen, waarvoor ze letterlijk niets in plaats krijgen, en daarom is dan ook de kerstboom voor hen allen recht welkom. Goeroe JACOB van *Liaai*, die er niet dikker en vetter op wordt, ten gevolge van de gelegenheid tot gedwongen dieet, ontving eene toelage van *f* 25, omdat in zijne negerij de eerste christenkerk werd gebouwd, en ook een goed huis voor den goeroe zelven. Goeroe PIETER en PETRUS ontvingen mede uit den kerstboom eene toelage, voor ieder hunner groot *f* 10, omdat zij bij den opbouw van beide kerken duchtig in de weer waren geweest. Goeroe PAUL te *Mesara* ontving mede *f* 10, dewijl in zijne negerij de tweede kerk was tot stand gebracht alsmede eene goede woning voor hem zelven. De woning, die goeroe PAUL te *Mesara* tot hertoe gebruikt, is meest bestemd voor ontvangst van reizenden, b.v. voor den posthouder en voor den pandita, en goeroe JOHANNES te *Timoe* deelde mede in 't voorrecht van *f* 10, als toelage voor het eerste Savoe schoolied, door een' onzer goeroe's in die taal vervaardigd. Dit was hunne eerste geldelijke belooning sedert onze komst op Savoe in 't begin van 1873. Alle goeroe's ontvangen bij die gelegenheid ook steeds eenige kleedingstukken, omdat

hun traktement niet groot is. De schoolkinderen ontvingen, behalve boeken en fraaie prenten, het voor Savoe's kleinen zoo welkome rijstgebak. Allen aten vroolijk van harte en zongen zoo goed zij konden, ook ditmaal: „Er ruischt langs de wolken” en „Hozanna den Zone Davids.”

Waarlijk wij moeten er ons over verwonderen, dat onze broeder nog opgewektheid heeft om feest te vieren, wanneer wij hem hooren spreken over de moeielijkheden, waarmee hij heeft te kampen. Immers behalve dat zware hartklopping en beving der leden hem zelfs het schrijven moeielijk maken, wist hij nauwelijks, hoe hij bij de duurte van de rijst (ƒ 14 de picol) in de behoeften van zijn gezin gedurende de maanden November tot April zou voorzien. Gelukkig had hij meel medegebracht van *Timor Koepang*; want waagt het geen vaartuig in het zoogenoemde kwade half jaar naar Savoe over te steken, — wegens den oorlog met Soemba, deed ook gedurende de goede moeson geen gouvernementskruisboot het eiland aan. Van hier werd onlangs een vat meel verzonden, dat op het onvruchtbare eiland wel ten allen tijde welkom zal zijn.

Reden tot blijdschap geeft het aan onzen zendeling dat van de 15000 zielen, die op Savoe en het naburige eilandje Randjoewa gevonden worden, reeds 1600 gedoopt zijn en dat de meeste christenen zich niet meer schuldig maken aan de gruwelen, vroeger op Savoe algemeen: menschenroof, sluipmoord en het ontweldigen van hetgeen aan weduwen en weezen, of aan den zwakkeren broeder toebehoorde.

Tot onze smart moeten wij dit Maandbericht eindigen met de mededeeling, dat TEFFER wegens teruggekeerde ongesteldheid weder genoodzaakt zal zijn Savoe, ten minste tijdelijk, te verlaten. Hij zou nog eens tijdelijk naar Amarassi op Timor gaan. Moge God zijne geschokte gezondheid herstellen en hem en zijne trouwe gade en kinderen zegenen! Wij bevelen hem en zijn Savoe in de voorbede van de vrienden der zending aan.